

سه‌شنبه | **۲۸ اردیبهشت ۱۴۰۰**
۶شوال ۱۴۴۲
شماره ۴۶۹۲

بر اساس داده‌های پایش محیط کسب‌و کار استان در چهار فصل سال گذشته، دستگاه‌های اجرایی و دولتی مهم‌ترین موانع و عوامل مخل در محیط کسب‌و کار استان از نگاه فعالان اقتصادی و تولید کنندگان هستند که باید برای اجرای شعار سال از آن‌ها مانع زدایی کرد

گزارش مسعود حمیدی

به گزارش خراسان رضوی، توسعه اقتصادی هر کشوری منوط به استفاده بهینه از توانمندی‌های داخلی آن کشور است. یکی از مزیت‌های مهم کشورمان وجود ظرفیت‌های خُدادادی و زیر ساخت‌های لازم برای تحقق بخشی توسعه اقتصادی کشور است که هر معظم انقلاب طی یک دهه گذشته با تأکید بر آن راه خروج کشور از زیر سیطره تحریم‌ها و توانمند شدن کشور را اجرای سیاست‌ها و راهبرد‌های اقتصاد مقاومتی در کشور دانست. یکی از جلوه‌های اساسی اقتصاد مقاومتی تولید است که از سال ۹۶ مقام معظم رهبری راهبرد سالیانه را در شعار رونق تولید، جهش تولید و سال ۱۴۰۰ را هم‌سال تولید؛ پشتیبانی‌ها، مانع‌زدایی‌ها نام گذاری کردند. پیرو همین نام‌گذاری‌ها مسئولان استانی و کشوری در صدد هستند که راهبرد و شعار سال «تولید؛ پشتیبانی‌ها، مانع‌زدایی‌ها، را محقق کنند باید ابتدا موانع تولید را شناسایی کنند و سپس با مانع‌زدایی و انجام پشتیبانی‌های لازم تولید استان و کشور را متحول سازند. یکی از مهم‌ترین برنامه‌ها و رویه‌هایی که موانع و مشکلات حوزه تولید را هر سال و به‌صورت فصلی مورد مطالعه و ارزیابی قرار می‌دهد، «پایش ملی محیط کسب‌و کار» است که توسط مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی طی چند سال اخیر انجام شده است. این پایش که به‌صورت استانی انجام می‌شود ۲۸ شاخص مهم محیط کسب‌و کار را به‌صورت فصلی از طریق فعالان اقتصادی حوزه تولید مورد ارزیابی قرار می‌دهد و هر ۱۰ نمره رتبه‌بندی می‌کند و هر چه نمره داده شده به یک شاخص تمایل بیشتری به نمره بالاتر و ۱۰ داشته باشد بیانگر وخیم‌تر بودن وضعیت آن شاخص یا مانع بودن شاخص مدنظر در محیط کسب‌و کار و تولید است. در این گزارش به تحلیل ۲۸ شاخص مورد ارزیابی قرار گرفته در چهار فصل سال ۹۹ خواهیم پرداخت و این که وضعیت شاخص‌ها در استان خراسان رضوی چه تفاوتی با نمره متوسط کشوری شاخص مدنظر دارد.

- نمرات شاخص‌های محیط کسب و کار**

بر اساس گزارش‌های مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، متوسط سالیانه شاخص محیط کسب‌و کار خراسان رضوی طی سال‌های ۹۹ تا ۹۵ روند مثبتی نداشته به‌طوری‌که این شاخص در سال ۹۵ معادل ۵/۸، سال ۹۶ به ۵/۹۶ و سال ۹۷ به ۵/۷ در صد و سال ۹۸ به ۶/۰۲ و در سال ۹۹ در فصل بهار به ۶/۱۶ در تابستان به ۶/۱۱ و در فصل پاییز به ۵/۶ و در فصل زمستان به ۵/۷۱ در صد و متوسط سالیانه نیز به ۵/۸۹ در صد رسیده است. رتبه استانی خراسان رضوی در شاخص محیط کسب و کار طی چند سال اخیر بین رتبه ۱۴ تا ۱۷ در تلو رانس بوده است.

- تحلیل شاخص‌های ۲۸ گانه در ۳ گروه** آنچه باید به‌صورت دقیق آن را تحلیل کرد ۲۸ شاخص مورد بررسی توسط اتاق بازرگانی است که در این گزارش در نظر داریم این ۲۸ شاخص را در سه قالب «زیر ساخت‌ها»، «بازار و بازاریابی» و «شاخص‌های دولتی و حاکمیتی» مورد بررسی قرار دهیم.

- زیر ساخت‌های استان مورد رضایت تولید کنندگان** مؤلفه‌های زیر ساختی شامل «محدودیت دسترسی به آب»، «محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز و...)»، «محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت»، «کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز» و «ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل جاده‌ای، ریلی، هوایی و…» است که بر اساس داده‌های پایش محیط کسب‌و کار در چهار فصل سال گذشته فعالان اقتصادی و تولید کنندگان

گزارش

استان از وضعیت زیر ساخت‌های کسب‌و کار در استان رضایت داشته‌اند و کمترین نمره که مثبت‌ترین نمره در این پایش است به موضوع محدودیت دسترسی به آب مربوط بوده است یعنی به رغم این که استان خراسان رضوی در وضعیت بحرانی از نظر منابع آبی دست‌وپنجه نرم می‌کند اما فعالان اقتصادی و تولیدی استان کمترین گلایه را به این شاخص داشته‌اند و در زمستان نمره این شاخص به زیر ۲/۵ رسیده و از متوسط کشوری هم‌بهرتر بوده است. علاوه بر این فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان نمره مثبتی به وضعیت در دسترس بودن حامل‌های انرژی (برق، گاز و...) در سال ۹۹ داده‌اند و این شاخص در استان خراسان رضوی نسبت به متوسط کشوری وضعیت بهتری در طول سال گذشته داشته است.

- نارضایتی از زیر ساخت‌های حمل‌ونقل و تجهیزات نوین**

بر اساس داده‌های چهار فصل پایش محیط کسب‌و کار در سال گذشته در حوزه زیر ساخت‌ها، دو مؤلفه فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز و زیر ساخت‌های حمل‌ونقل جاده‌ای ریلی و هوایی فعالان اقتصادی و تولید استان نمره ضعیف‌تری را به این دو مؤلفه داده‌اند و نمره رضایت نسبی فعالان محیط کسب‌و کار استان به این دو شاخص بیش از نمره ۶ بوده است. این نمره بیانگر آن است که فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان از وضعیت زیر ساخت‌های حمل‌ونقل استان و در دسترس بودن فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز تولید رضایت ندارند. علاوه بر این نمره‌ای که فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استانی به این دو شاخص داده‌اند نسبت به متوسط کشوری بالاتر است که بیانگر بدتر بودن وضعیت این دو مؤلفه در استان خراسان رضوی نسبت به متوسط کشوری است. البته در حوزه تأمین تجهیزات و فناوری‌های نوین وضعیت تجهیزات و فناوری‌های نوین استان در پایان سال گذشته رو به مثبت‌تر شدن گرایش یافته اما وضعیت حمل‌ونقل رو به بدتر شدن است. بنابر این به نظر می‌رسد در حوزه زیر ساخت متولیان استان برای مانع زدایی از حوزه تولید و بهبود کسب‌و کار برای تکمیل و توسعه زیر ساخت‌های حمل‌ونقل جاده‌ای، ریلی و هوایی و همچنین تأمین و تجهیز تولید استان به فناوری‌های نوین باید برنامه جدی و راهبردی عملیاتی را اجرا کنند.

- وضعیت متوسط بازار و بازاریابی در استان** گروه بعدی مؤلفه‌های «بازار و بازاریابی» هستند که شامل «نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در خدمات و محصول»، «تمایل عمومی به خرید کالای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی»، «کمبود تقاضا در بازار»، «ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار»، «تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیر استاندارد و تقلبی در بازار»، «کارگزاری‌های عمومی به ضعف فرهنگ کار در جامعه»، «کمبود نیروی ماهر» و «بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان» است. بر اساس داده‌های چهار فصل سال گذشته پایش محیط کسب و کار، تولید کنندگان و فعالان اقتصادی استان نسبت به مؤلفه نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و خدمات و محصول نگاه مثبتی داشته‌اند و نمره ۴ از ۱۰ به این شاخص داده‌اند که این موضوع بیانگر آن است که مشتریان تولیدات و خدمات در استان از کیفیت تولیدات استان تاحدی رضایت داشته‌اند اما متأسفانه نمره تولید کنندگان استان به شاخص تولیدات غیر استاندارد و تقلبی بیانگر آن است که وجود کالاهای تقلبی و غیر استاندارد در استان خراسان رضوی از ۱۰ نمره ۷٫۱ در بهار سال گذشته دریافت کرده است که نمره نامطلوبی در این پایش به شمار می‌آید، هر چند نمره‌ای که در پایش فصل زمستان فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان به این شاخص داده‌اند نشانگر بهبود وضعیت و کاهش عرضه کالاهای تقلبی و غیر استاندارد در استان است. علاوه بر این استان خراسان رضوی در شاخص عرضه کالاهای تقلبی و غیر استاندارد وضعیت

بهتری نسبت به متوسط کشوری دار اما این شاخص همچنان بالا و نامطلوب است و می‌طلبد به عنوان یکی از چالش‌های حوزه کسب‌و کار و موانع تولید مورد توجه متولیان استان قرار گیرد.
بهبود وضعیت فرهنگ کار کارگزاری‌های عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه یکی دیگر از شاخص‌های مهم محیط کسب‌و کار است که فعالان اقتصادی و تجهیزات مورد نیاز تولید رضایتی به آن ندارند و در پایش چهار فصل سال گذشته نمره مطلوبی به این شاخص نداده‌اند هر چند این شاخص از نمر نامطلوب حدود ۷ در بهار در زمستان سال گذشته نمره کمتر از ۵ کسب کرده که بیانگر بهبود وضعیت فرهنگ کار در استان است اما این شاخص هنوز در وضعیت نامطلوب قرار دارد و لازم است متولیان حوزه فرهنگ و اجتماعی استان در خصوص آموزش و تقویت فرهنگ کار، تلاش مجدانه‌ای داشته باشند.

- طرف‌های قرار داد به تعهدات خود عمل نکرده‌اند** بی‌تعهدی طرف‌های قرار داد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان یکی دیگر از شاخص‌هایی است که در پایش محیط کسب‌و کار مورد بررسی قرار گرفته است که فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان راجع به این مؤلفه نگاه مثبتی ندارند و به بی‌تعهدی طرف‌های قرار دادشان نمره منفی داده‌اند اما قابل تأمل آن که نمره این شاخص در بهار ۹۹ حدود ۵ بوده است و در زمستان به نمره ۶ گرایش پیدا کرده و نسبت به متوسط کشوری بدتر شده است که شاید بتوان به نوعی دلیل آن را در وضعیت تورم و بحران‌های اقتصادی جست وجو کرد که طرف‌های قرار داد نتوانستند به انجام تعهدات خود عمل کنند. درباره‌ی شاخص تقاضا در بازار کار و وجود نیروی کار ماهر نیز استان خراسان رضوی نسبت به متوسط کشوری وضعیت بهتری دارد هر چند نمره بین ۵ تا ۶ نمره قابل قبولی نیست اما با توجه به این که نمره تولید کنندگان و فعالان اقتصادی به این دو شاخص در زمستان سال گذشته نسبت به فصل بهار مطلوب‌تر بوده است می‌توان گفت که گرایش به خرید تولیدات داخلی در بازار استان سال گذشته وضعیت مطلوب‌تری پیدا کرده و نیروی کار ماهر نیز رفته رفته برای واحدهای تولیدی در دسترس تر بوده است.

- وضعیت بازار و تقاضا در استان بهتر از**

در کلیت شاخص گروه‌های بازار و بازاریابی استان خراسان رضوی نسبت به متوسط کشوری وضعیت مناسب‌تری از نگاه تولید کنندگان و فعالان اقتصادی در سال گذشته داشته و بازار استان کشش تولیدات داخلی را داشته است اما مسئله قابل پیگیری و بررسی این که تعهد طرف‌های قرار داد در استان از نگاه تولید کنندگان فعالان اقتصادی نسبت به متوسط کشوری وضعیت بدتری دارد و باید ستاد تسهیل استان در باره این مؤلفه و شاخص بررسی بیشتری انجام دهد که

خراسان رضوی گزارش

دستگاه‌های مسئول مانع بزرگ رونق تولید!

از نگاه فعالان اقتصادی، رویه‌های سخت گیرانه، برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین، فساد و سوءاستفاده از موقعیت اداری از مهم‌ترین عوامل مخل در محیط کسب و کارند

همیشه نمره بالاتر از ۷/۵ را به خود اختصاص داده و بدترین نمره را در بین ۲۸ شاخص محیط کسب‌و کار کسب کرده

«مؤلفه «دشواری تأمین مالی از بانک‌ها» بوده این شاخص در سال ۹۹ نمره‌ای بهتر از ۷/۵ در استان به دست نیاورده است. البته نمره‌ای که فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان به بانک‌های استان داده‌اند از متوسط کشوری بهتر بوده است اما همچنان این شاخص به عنوان اصلی‌ترین مانع حوزه کسب‌و کار استان از نگاه فعالان و تولید کنندگان به شمار می‌رود البته رضایت نسبتی تولید کنندگان از بانک‌های استان در زمستان سال گذشته نسبت به فصل بهتر شده است.

- رضایت مالیات‌ها بدتر شده است**

اما بر اساس داده‌های پایش محیط کسب‌و کار، بدترین نمره زمستان سال گذشته فعالان اقتصادی و تولید کنندگان به حوزه امور مالیاتی استان داده‌اند. شاخص رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیاتی در استان در زمستان سال گذشته نمره حدود ۷/۹ گرفته که بدترین نمره ممکن است. این در حالی است که نمره این شاخص در فصل بهار حدود ۶/۵ بوده ولی در فصل زمستان جهش بیش از یک نمره‌ای داشته است. نمره متوسط کشوری این شاخص در فصل‌های بهار، تابستان و پاییز بالاتر از استان بوده ولی در زمستان نارضایتی فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان از امور مالیاتی به اوج خود رسیده و تفاوت معناداری با شاخص متوسط کشوری پیدا کرده است.

- نضاد نمرات با عملکرد تشکیک‌ها**

اما شاید مهم‌ترین نکته قابل تأمل و توجه در این گزارش این موضوع است که متوسط نمره شاخص مربوط به دستگاه‌های دولتی و حاکمیتی در استان از متوسط کشوری آن بدتر است. یعنی در کمال تعجب به رغم تمام پیگیری‌ها و تشکیک‌های ایجاد شده در استان مانند شورای گفت وگویی بخش خصوصی و دولت در استان، ستاد تسهیل و رفع موانع تولید که معمولاً بنا بر آمارها خراسان رضوی بهترین عملکرد را در این دو تشکیک در بین استان‌ها دار است اما پایش‌های چهار فصل سال ۹۹ در حوزه کسب‌و کار استان نشان می‌دهد که فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان بیشترین نارضایتی را از عملکرد دستگاه‌های دولتی و حاکمیتی دارند و این نارضایتی از متوسط کشوری هم بالاتر است.

- بی‌ثباتی قوانین و مقررات بدترین مانع** به اعتقاد فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان «بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین، مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌و کار» بدترین عاملی است که محیط کسب‌و کار استان را بر هم زده است و نمره‌ای که این شاخص از بخش خصوصی در طول سال ۹۹ گرفته است در بدترین حالت بین نمره ۷ تا ۱۰ بوده است که هر چه نمره به سمت ۱۰ گرایش داشته باشد بیانگر بدتر بودن وضعیت مؤلفه مورد ارزیابی قرار گرفته است.

- بانک‌ها بدترین نمره و مهم‌ترین مانع از نگاه بخش خصوصی** یکی از مهم‌ترین شاخص‌هایی که

روزنامه

سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی

خراسان رضوی

- بور و کراسی اداری در استان بدتر از متوسط کشوری**

بور و کراسی اداری و صدور مجوزها، یکی از شاخص‌هایی است که فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان نگرش منفی بالایی درباره آن دارند. بر اساس داده‌های پایش محیط کسب‌و کار در زمستان سال گذشته «مؤلفه موانع در فرایندهای اداری و دریافت مجوزهای کسب‌و کار در دستگاه‌های اجرایی» نمره بسیار ضعیف ۷/۶۶ را به دست آورده در حالی‌که متوسط کشوری این شاخص ۶/۹ بوده و این بیانگر آن است که بور و کراسی‌های اداری و رویه‌های صدور مجوز در استان خراسان رضوی از متوسط کشوری هم‌بدتر است و نمره این شاخص در زمستان نسبت به فصل بهار سال گذشته یک نمره بدتر شده است. قابل تأمل آن که مدیران دستگاه‌های اجرایی استان طی گزارش‌های خود بارها اعلام کرده‌اند که فرایندهای صدور مجوزها در استان کوتاه‌تر شده اما آن‌چه مسلم است فعالان اقتصادی و تولید کنندگان از این رویه به هیچ عنوان رضایت ندارند و نمره‌ای بدتر از متوسط کشوری به بور و کراسی اداری در استان داده‌اند.

- دخالت دولت در بازار و قیمت‌ها**

شاخص بعدی که فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان در سال گذشته به آن نمره داده‌اند موضوع دخالت دستگاه‌های حاکمیتی در فرایند بازار است. مؤلفه «دخالت‌های غیر منطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار» جزو مؤلفه‌هایی است که از نظر تولید کنندگان و فعالان اقتصادی در طول سال گذشته تغییرات زیادی را تجربه کرده به طوری که از نمره حدود ۶ در فصل بهار به نمره کمتر از ۵/۵ در فصل پاییز رسیده و این یعنی رویه دخالت‌های حاکمیتی و دولتی در تعیین قیمت بازار در فصل پاییز به کمترین حالت خود رسیده اما در فصل زمستان این دخالت‌ها بیشتر شده است. هر چند نمره این شاخص از متوسط کشوری مثبت‌تر بوده است و این یعنی نهادهای دولتی در استان همراهی بیشتری با بازار داشته‌اند اما همچنان این شاخص یکی از شاخص‌های منفی مؤثر در محیط کسب‌و کار استان به شمار می‌رود.

- نمره منفی به تأمین اجتماعی و اداره کار** یکی دیگر از نهادهایی که فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان دیدگاه منفی درباره آن دارند و معتقد هستند که جزو موانع محیط کسب‌و کار استان است اداره کار و تأمین اجتماعی است. نمره مؤلفه رویه‌های سخت گیرانه اداره کار و تأمین اجتماعی در استان در فصل زمستان نمره‌ای بهتر از ۷/۲۵ را به دست نیاورده در حالی‌که این شاخص در ابتدای سال و فصل بهار وضعیت بهتری داشته است و از نگاه فعالان اقتصادی و تولید کنندگان اداره کار و تأمین اجتماعی در تعامل با آن‌ها نسبت به متوسط کشوری رویه سخت گیرانه‌تری دارند.

- سوءاستفاده و فساد اداری بیشتر شده**

یکی از شاخص‌های قابل تأمل در بررسی وضعیت محیط کسب‌و کار، موضوع سوءاستفاده مدیران دستگاه‌ها و فساد آن‌هاست. این مؤلفه با عنوان «فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی» در زمستان ۹۹ نمره بسیار ضعیف ۷/۵۱ را از طرف فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان به خود اختصاص داده در حالی‌که در ابتدای سال گذشته نمره این شاخص حدود ۶/۵ بوده و این بیانگر این است که طی سال گذشته نارضایتی از فساد اداری و سوءاستفاده مسئولان در زمستان به اوج خود رسیده است.

- رضایت کافی نداشتن از رسیدگی به شکایات**

علاوه بر این تولید کنندگان و فعالان اقتصادی استان از دستگاه قضا نیز رضایت چندانی در سال گذشته نداشته‌اند و مؤلفه «ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد مؤثر متجاوزان به حقوق دیگران» نمره بهتر از ۶/۵ از طرف فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان نگرفته است و نمره این شاخص از متوسط نمره کشوری هم وضعیت نامطلوب‌تری دارد.

- برداشت سلیقه‌ای از قانون و تأثیر منفی در محیط کسب و کار**

برداشت سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران دستگاه‌ها نیز دیگر شاخص‌هایی است که از نگاه فعالان اقتصادی و تولید کنندگان استان، جزو مهم‌ترین موانع محیط کسب‌و کار استان به شمار می‌رود که در زمستان سال گذشته نمره منفی ۷/۵ را به خود اختصاص داده و جزو بدترین نمره‌ها در بین شاخص‌های ۲۸ گانه پایش محیط کسب‌و کار در استان بوده است.

- بازگشت ثبات به قیمت‌ها و مواد اولیه**

یکی از شاخص‌هایی که تا حد زیادی می‌توان در قالب آن تأثیر مستقیم تحریم‌ها و بی‌ثباتی اقتصادی را مشاهده کرد «غیر قابل پیش‌بینی بودن تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات» است که این شاخص تا حد زیادی یک عامل بیرونی است زیرا بخش عمده‌ای از مواد اولیه مورد نیاز واحدهای تولید به صورت وارداتی تأمین می‌شود که به دلیل تحریم‌ها در ابتدای سال ۹۹ نمره ۸/۵۳ را از سوی فعالان اقتصادی و تولید کنندگان گرفته بود و در تابستان وضعیت تأمین مواد اولیه و بی‌ثباتی قیمت‌ها در بازار به نقطه اوج خود رسید به طوری که نمره این شاخص در تابستان سال گذشته به بدترین وضعیت ممکن یعنی ۹/۱۳ رسید اما رفته رفته ثبات به بازار استان و کشور بازگشت و در زمستان سال گذشته نمره این شاخص به ۶/۸ رسید که بیشترین تغییر را داشته است.

میانگین سال ۹۹	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	مؤلفه کسب و کار
2/85	2/41	2/68	3/05	3/25	محدودیت دسترسی به آب
2/94	2/51	2/7	3/14	3/42	محدودیت دسترسی به حامل های انرژی (برق، گاز...)
3/60	3/46	3	3/79	4/13	محدودیت های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
4/21	3/94	4/13	4/32	4/45	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در خدمات و محصول
4/72	4/44	4/13	5/3	5/01	کمبود نیروی ماهر
4/78	4/33	4/66	4/7	5/41	کمبود تقاضا در بازار
4/94	4/29	4/73	5/31	5/44	تمایل عمومی به خرید کالای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
5/10	4/36	4/55	5/71	5/76	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
5/34	4/63	5/32	5/7	5/72	کمبود فناوری های نوین و تجهیزات مورد نیاز
5/35	4/63	4/76	6/06	5/94	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولی و عرضه یک محصول در بازار
5/41	4/43	4/55	5/88	6/76	کارگریز های عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
5/64	4/48	4/68	6/34	7/07	عرضه کالا و محصولات قاچاق در بازار
5/87	6/2	6/07	5/46	5/74	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
5/90	4/36	5/49	6/78	6/96	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیر استاندارد و تقلبی در بازار
6/04	6/37	6/08	6/03	5/67	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل جاده‌ای، ریلی، هوایی...
6/06	5/66	5/6	6/65	6/31	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
6/18	5/52	5/33	6/97	6/9	وجود رقابت‌های غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی و شبه‌دولتی در بازار
6/33	5/94	5/37	7/06	6/95	وجود انحصار، امتیاز یا نوع رانت به یک یا تعدادی از رقیب در بازار
6/41	6/31	5/52	6/84	6/95	دخالت های غیر منطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
6/47	6/51	6/3	6/66	6/41	شفاف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد مؤثر متجاوزان به حقوق دیگران
6/95	7/25	6/97	6/89	6/67	رویه سخت‌گیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
6/95	7/53	6/98	6/65	6/64	برداشت سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران دستگاه‌ها
7/14	7/51	6/97	7/21	6/85	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه های اجرایی
7/19	7/66	7/18	7/26	6/64	موانع در فرایند های اداری و اخذ مجوز های کسب و کار در دستگاه های اجرایی
7/26	7/78	7/39	7/23	6/63	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
7/47	7/26	7/52	7/62	7/46	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
7/52	7/93	7/32	7/64	7/2	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین، مقررات و رویه‌های اجرای ناظر بر کسب‌و کار
7/84	6/87	6/72	9/13	8/62	غیرقابل پیش‌بینی بودن تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات